

Verksamhetsplan för lokalt folkhälsoarbete i Svenljunga kommun 2022

Verksamhetsplan för lokalt folkhälsoarbete

Södra hälso- och sjukvårdsnämnden (HSNS) har samverkansavtal med varje kommun inom sitt geografiska område. Det ena avtalet, Samverkansavtal avseende lokalt folkhälsoarbete, är ett avtal som ska gälla det lokala folkhälsoarbetet. Det innebär lokala systematiska och målinriktade insatser för att förbättra befolkningens hälsa och att utjämna skillnader i hälsa. Det andra avtalet, Samverkansavtal avseende folkhälsotjänst, gäller tjänsten som driver det lokala folkhälsoarbetet. Avsikten med avtalen är att underlätta det tvärssektoriella samarbetet för att få ett bättre resursutnyttjande och större genomslagskraft.

En verksamhetsplan för det lokala folkhälsoarbetet tas fram årligen enligt överenskommen mall. Verksamhetsplanen, med budget och planerade insatser, sammanställs av kommunens folkhälsostrateg i dialog med ansvarig kontaktpersonen på koncernkontoret, Västra Götalandsregionen. Folkhälsostrategen ansvarar för att planen skickas till lars.paulsson@vgregion.se senast den 31 oktober. Planen blir giltig när kommunens ansvariga styrelse/nämnd och södra hälso- och sjukvårdsnämnden beslutat om planen.

Styrning och ledning

Kommunfullmäktige har det övergripande ansvaret för folkhälsan. I Svenljunga finns ett folkhälsoråd som tillträder fyra gånger per år och har ett samordnande ansvar för folkhälsoarbetet, där politiken, förvaltningschefer, Folktandvården, Vårdcentralen samt kommunala bostadsbolaget representeras tillsammans med folkhälsostrategen. I folkhälsorådet sker en regelbunden dialog för att driva och förankra folkhälsofrågorna. Som en del av arbetet med Trygg och säker kommun deltar även kommunpolisen i folkhälsorådet. Andra forum för att lyfta folkhälsofrågor är kommunstyrelsen, kommunledningsgruppen och det finns även möjlighet för tillträde till andra nämnder. Kommunledningen är styrgrupp och kan besluta om större frågor som lyfts i folkhälsorådet. Vid mer omfattande insatser kan folkhälsorådet utse arbetsgrupper.

Folkhälsostrategstjänsten är placerad på Kommunstyrelseförvaltningen tillhörande Kommunstyrelsen vilket ger förutsättningar för ett övergripande, långsiktigt och strategiskt arbete. Det ger även förutsättningar för samarbete över förvaltningsgränserna och en närhet till politiken. Förvaltningscheferna har utföransvaret för folkhälsoarbetet i förvaltningarna, tillsammans med folkhälsostrategen.

För att främja och utveckla prioriterade grupperns inflytande och delaktighet finns möjlighet för kommunala verksamheter och föreningar att ansöka om folkhälsobidrag. Folkhälsorådet beslutar under hösten vilka insatser som beviljas medel ur folkhälsobudget inför nästkommande år.

Folkhälsostrategen ingår i ”Svenljungas ungas framtid” ledningsgrupp. Ett arbete som sker i samverkan mellan flera förvaltningar och verksamheter där syftet är att arbeta främjande och förebyggande för barn och ungas livsvillkor, inflytande och delaktighet. Ett av uppdragen från gruppen där folkhälsostrategen är involverad är verksamhetsplanering för den kommande

familjecentralen i Svenljunga. Det är en viktig arena för att främja och utveckla prioriterade grupperns hälsa.

Folkhälsostrategen är också en del av arbetet med landsbygdsdialogen ”Träffpunkt”, där invånarna får möjlighet att lyfta vad de tycker är viktigt att kommunen arbetar med, exempelvis trygghetsfrämjande åtgärder.

Nämnderna planerar sin verksamhet under hösten inför kommande år. Nämndernas planer beslutas i december, parallellt med kommunens folkhälsoarbete. Kommunfullmäktige beslutar om budget.

Verksamhetsplanen förankras och beslutas årligen i kommunstyrelsen.

Utgångspunkter för samverkansavtal och verksamhetsplan

Internationella och nationella styrande dokument anger riktningen för folkhälsoarbetet medan regionala och lokala styrande dokument, tillsammans med dialoger mellan kommunen och HSNS, utgör grunden för prioriteringar och insatser inom samverkansavtalet.

Internationella och nationella styrande dokument som anger riktningen för folkhälsoarbetet

- Det övergripande nationella folkhälsomålet ”*att skapa samhällseliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation*”.
- FN:s Agenda 2030 med 17 Globala målen för en ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar utveckling och agendans grundläggande princip om att alla ska inkluderas och ingen lämnas utanför.

Exempel på regionala/lokala styrande dokument och uppdrag som ligger till grund för prioriteringar och insatser

Regionala dokument

- Regional utvecklingsstrategi för Västra Götaland 2021-2030
- Södra hälso- och sjukvårdsnämndens mål- och inriktningsdokument
- Kraftsamling fullföljda studier

Kommunala dokument

- Kommunens verksamhetsplan 2020-2022
- Plan för föräldrastöd
- Reglemente för folkhälsorådet
- Riktlinje för ökat rörelse i skolan
- Policy och handlingsplan för ANDT-förebyggande arbete
- Program för trygg och säker kommun

Ökad jämlikhet i hälsa en förutsättning för hållbar utveckling

En ökad jämlikhet i hälsa är en förutsättning för att uppnå ett hållbart samhälle. FN:s Agenda 2030 med 17 globala mål har en direkt koppling till en jämlik hälsa och en socialt, miljömässigt och ekonomiskt hållbar samhällsutveckling. Främjande och förebyggande insatser för en god och jämlik folkhälsa är integrerade i målens alla delar. Målen förenar även ett stort antal etablerade principer och perspektiv centrala för folkhälsoarbetet, så som mänskliga rättigheter, jämställdhet, specifika gruppers villkor eller rättigheter och enskilda sakfrågor.

I det längre perspektivet har folkhälsoarbete som mål att sluta de påverkbara hälsoskillnaderna inom en generation. Det är i linje med Agenda 2030 och utgångspunkterna för att öka jämlikheten inom och mellan länder samt säkerställa att ingen lämnas utanför.

Bestämningsfaktorer för hälsa

För att uppnå en god och jämlik hälsa krävs att människor ges likvärdiga villkor och förutsättningar. Dessa villkor och förutsättningar benämns ofta som hälsans bestämningsfaktorer.

Hälsans bestämningsfaktorer består av både livsvillkor och levnadsvanor. I modellen nedan markerar gul färg de samhälleliga förutsättningar som är avgörande för de individuella (grå) bestämningsfaktorerna för hälsa. Sambanden mellan hälsans bestämningsfaktorer och hälsan är komplexa. Politiska beslut påverkar invånarnas livsvillkor som i sin tur påverkar invånarnas möjlighet till hälsosamma levnadsvanor. Ojämlighet i hälsa skapas när olika grupper systematiskt har olika livsvillkor och levnadsvanor, vilket resulterar i ojämlika möjligheter till ett gott liv.

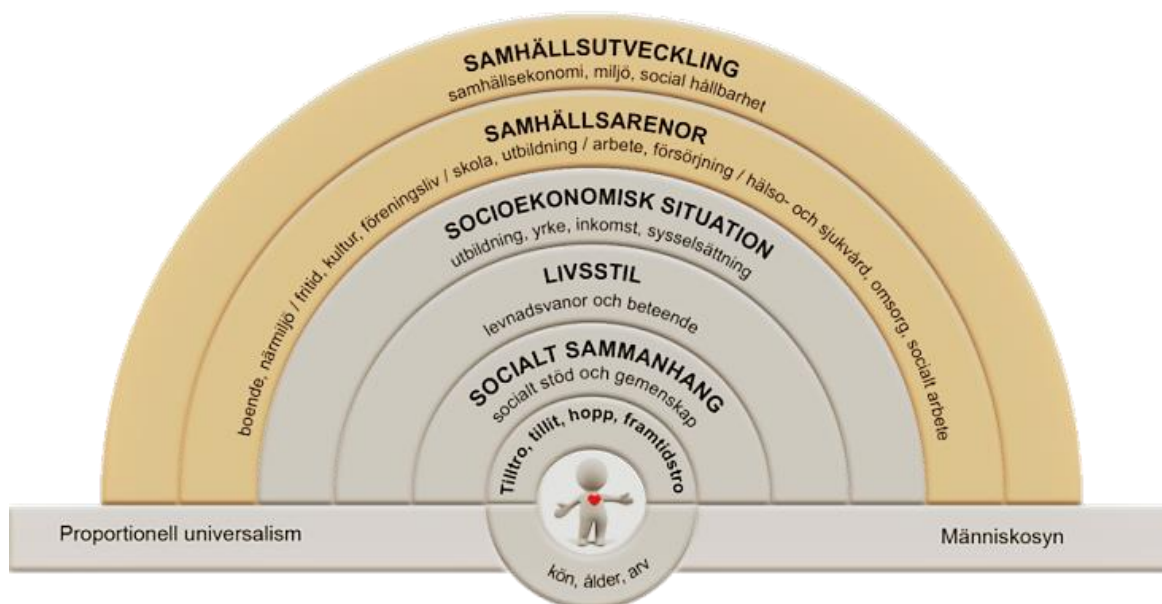

Bild 2. "Östgötamodellen för jämlik hälsa – ett samspel mellan individ, miljö och samhälle". Framtagen av Jolanda van Vliet och Margareta Kristenson, 2014, baserad på hälsans bestämningsfaktorer av Dahlgren och Whitehead, 1991.

Hälsoläget

Hälsoläget syftar till att ge ett underlag som övergripande beskriver vilka kommunens utmaningar inom folkhälsoområdet är. Beskrivningen ger stöd i dialoger och vid val av prioriterade områden, insatser, målgrupper för att främja utvecklingen av en mer jämlik hälsa.

Kommunala bakgrundsfakta

Svenljunga kommun hade 10751 invånare den 31 december 2020, varav 48,55 % kvinnor. 15,8% är födda utomlands (SCB, kommunen i siffror). Åldersmässigt är ungefär 20% under 18 år, 28 % mellan 18-44 år, 27% mellan 45-64, 19 % mellan 65-79 år och 6% över 80 år (Hälsoläget). Medellivslängden är 84,1 för kvinnor och 80,8 år för män vilket ligger i nivå med genomsnittet i Västra Götaland (Kolada jämföraren 2020). I Svenljunga bor 61 % i tätort och 39 % på landsbygd. (SCB, kommunen i siffror).

När det gäller utbildningsnivån så har 18,6 % av kvinnorna och 30,4 % av männen förgymnasial utbildning, 52,8% av kvinnorna och 51,3% av männen har gymnasial utbildning och 27,6% av kvinnorna och 16,1 % av männen har eftergymnasial utbildning (SCB, kommunen i siffror). 71% av flickorna och 73% av pojkarna som slutar nian har gymnasiebehörighet(Hälsa på lika villkor, VGR Hälsoläget).

I Svenljunga förvärvsarbetar 79,3% av kvinnorna och 83,6% av männen i åldern 20-64 år (SCB, kommunen i siffror). I mars 2021 var 6,4% arbetslösa (Arbetsförmedlingen via VGR Statistik och analysportal). 14% har någon gång de senaste tolv månaderna haft svårigheter att betala löpande utgifter för mat, hyra, räkningar med mera. 22% saknar kontantmarginal vilket innebär att inte kunna betala en oväntad utgift på 12 000 kronor utan att låna eller be om hjälp (Hälsa på lika villkor, VGR Hälsoläget). 10,4 % av invånarna mellan 0-19 år lever i ekonomiskt utsatta hushåll (Kolada jämföraren).

I Svenljunga röstade 87% i riksdagsvalet 2018 (Valmyndigheten, VGR Hälsoläget). Valdeltagandet i riksdagsvalet varierade mellan valdistrikten där det högsta valdeltagandet var 88,24% och det lägsta 80,66%.

Hälsodata

Andelen ungdomar som är missnöjda med sig själva är högre i Svenljunga jämfört med andra kommuner i Sjuhärad, varav nedsatt psykisk hälsa är en del som påverkar hälsan negativt. Fler flickor än pojkar anger att de mår dåligt och är otrygga i skolan(Hälsa på lika villkor, VGR Hälsoläget).

Den upplevda ensamheten är också högre här i Svenljunga jämfört med kringkommunerna, 37% uppger att de känner sig ensamma. 67% uppger även att de har en optimistisk framtidstro, vilket är lägre jämförelsevis med de andra kommunerna(Hälsa på lika villkor, VGR Hälsoläget).

Andelen elever med gymnasiebehörighet är 72%, vilket är lågt i jämförelsevis med de andra Sjuhäradskommunerna, där till exempel Tranemo och Vårgårda ligger på 80%(Hälsa på lika villkor, VGR Hälsoläget).

Andelen fysiskt aktiva är generellt lägre i Svenljunga jämfört med de andra Sjuhäradskommuner, det är endast 35 procent som anger att de motionerar minst en timme i veckan. Övervikt, diabetes och högt blodtryck är också vanligare i Svenljunga(Hälsoläget, VGR). Hälften av ungdomarna i högstadiet deltar inte i någon organiserad fritidsaktivitet(DVU,2020).

Över 30% av högstadieeleverna uppger att de har druckit alkohol, tjejer sticker också ut både i berusning och i intensivkonsumtion. Rökning och snusning har ökat något från tidigare år, och det är ungefär en tredjedel som uppger att de röker eller snusar(DVU,2020).

Nästan en tredjedel av skolungdomarna anger att de blir bjudna på alkohol av sina föräldrar, och 17% av ungdomarna har uppgett att de önskar att förälder ska sluta dricka(CAN 2020).

Utmaningar och prioriteringar

Svenljunga kommuns statistik kopplat till Agenda 2030 visar på en del utmaningar i folkhälsoarbetet. Andelen elever i årskurs nio som är behöriga till gymnasiet är bland de lägsta 25 procent i landet. Samma siffror gäller trygghet i skolan. En lägre andel skolungdomar med gymnasiebehörighet, kan ge långtgående effekter på hälsan hos individen och påverka samhällsutvecklingen. Utifrån arbetet med det tidiga livets villkor så tar vi ett samlat grepp kring, att stödja föräldrarna och att skapa en delaktighet hos våra barn och unga. Över hälften av våra ungdomar deltar inte i någon organiserad fritidsaktivitet, eller i en förening. Vi måste därför också prioritera arbetet med att skapa en meningsfull fritid, och att stärka föreningslivet i kommunen. Vilket är viktiga komponenter i arbetet med fullföljda studier.

Utmaningarna när det gäller folkhälsoarbetet är bland annat ohälsosamma levnadsvanor, så som fysisk aktivitet och alkoholvanor. I Svenljunga kommun ser vi också att det är en mer tillåtande syn när det kommer till både alkohol och tobak, där en av utmaningarna är att nå ut till vårdnadshavarna.

Vi ser även utmaningar i ökad psykisk ohälsa, då allt fler uppger att de upplever sig ensamma. Svenljunga kommun ligger också bland de 25 procent lägsta i att känna tillit till andra. Upplevelsen av ensamhet kan leda till ohälsa, både på kort och längre sikt, likaså avsaknaden av tillit till andra. Personer som har en funktionsnedsättning rapporterar oftare sämre livsvillkor, sämre levnadsvanor och sämre hälsa jämfört med personer utan funktionsnedsättning.

Gemensamma prioriteringar utifrån hälsoläge och vårdialog

- Grupper
 - Barn och unga
 - Äldre
 - Personer med funktionsnedsättning
- Områden
 - Det tidiga livets villkor – att alla barn får en bra start i livet med goda uppväxtvillkor.
 - Levnadsvanor – så som kost, fysisk aktivitet, alkohol, rökning och droger.
 - Kontroll, delaktighet och inflytande – bidra till att människor har kontroll över sitt eget liv samt inflytande och delaktighet i samhället.
 - Trygghetsskapande och brottsförebyggande arbete.

Prioritering utifrån vårdialog, att arbeta med fullföljda studier är något som genomsyrar flertalet av insatserna i verksamhetsplan för folkhälsa 2022.

Gemensam budget för lokalt folkhälsoarbete

Folkhälsoinsatserna är 50/50-finansierade och respektive part avsätter 14 kronor/invånare. Folkhälsotjänsten finansieras enligt separat avtal. Den gemensamma folkhälsobudgeten görs i en Excelmall och skickas in tillsammans med verksamhetsplanen.

Det är i första hand de insatser som genomförs inom avtalet, med gemensamma medel, som ska finnas med i verksamhetsplan och budget. Insatserna ska utgå från utgångspunkterna för samverkansavtalet och verksamhetsplanen, hälsoläget och de gemensamma prioriteringarna. Insatser som helt finansieras av kommunen, eller via medel från annan part, kan skrivas in i matrisen. Dessa insatser särskiljs genom att texten ”Insatsen görs utanför avtalet och finansieras av kommunens egna medel” (eller annan part). skrivs längst ner i rutan ”Genomförande”. I budget skrivs dessa medel in i kolumnen ”Övrigt”.

Folkhälsoinsatser

Här skrivs namnen på de områden kommunen kommer arbeta med, vilka insatserna blir och för vilka målgrupper. Skriv under genomförande vad som ska göras, vad som ska uppnås med insatsen, hur den ska genomföras och vilka parter/aktörer som deltar i genomförandet. Insatserna följs upp i avtalsuppföljningen och kommunen svarar på vad insatsen har lett till, om insatsen genomfördes enligt plan, en förklaring till eventuell avvikelse och hur insatsen genomförandes istället, och vad kommunen tar med sig i det fortsatta arbetet.

Insats/målgrupp	Genomförande
<p>Suicidprevention</p> <p>Kommunanställda Kommuninvånare Vårdnadshavare</p>	<p>Utbildningar för att höja kunskapen hos kommunanställda och kommuninvånare.</p> <p>”Tillsammans för livet” - en återkommande temadag med föreläsningar och aktiviteter för att uppmärksamma psykisk ohälsa.</p> <p>Planeringen sker i samverkan med socialförvaltningen och ideella organisationer.</p>
<p>Våldsförebyggande arbete</p> <p>Kommunanställda Kommuninvånare</p>	<p>Utbildningar för att höja kunskapen hos kommunanställda.</p> <p>Anordna ”En vecka fri från våld” för att uppmärksamma och höja kunskapen hos kommuninvånare.</p> <p>Planeringen sker i samverkan med socialförvaltningen och ideella organisationer.</p> <p>Insatsen görs utanför avtalet och finansieras av kommunens egna medel.</p>
<p>HBTQI diplomering av skolledningen</p>	<p>Diplomera skolledningen inom HBTQI för att skapa ett förebyggande och främjande arbetssätt samt arbeta med normmedvetenhet. RFSL-Sjuhärad diplomerar.</p> <p>Folkhälsostrateg och elevhälsan deltar i utvecklingsarbetet.</p> <p>Insatsen görs utanför avtalet och finansieras av kommunens egna medel.</p>
<p>Stimulansmedel för folkhälsobidrag</p> <p>Ideella föreningar</p>	<p>Stimulera ideella och kommunala verksamheter till övergripande folkhälsoinsatser via sökbara folkhälsomedel.</p> <p>Insatsen görs utanför avtalet och finansieras av kommunens egna medel.</p>
<p>Politikerutbildning</p> <p>Alla förtroendevalda</p>	<p>Syftar till att öka kunskapen inför kommande beslutsfattande.</p> <p>Insatsen görs utanför avtalet och finansieras av kommunens egna medel.</p>

Insats/målgrupp	Genomförande
Föräldraskapsstöd/föreläsningar och kurser för föräldrar.	Erbjuda lättillgängligt föräldrastöd genom E-kurser, för att höja kunskap och stötta föräldrar med mål att alla barn och unga ska få en god uppväxt. Utbildning av kursledare i ABC. Samverka, finansiera och arrangera föreläsningar mot både vårdnadshavare samt barn och unga. Arbetet sker i samverkan med barn- och utbildningsförvaltningen och socialförvaltningen.
Folkhälsobidrag till kommunala verksamheter riktade mot barn och vårdnadshavare. Barn och unga Förskoleklasser Barn i riskgrupper	Fånga upp ungdomar som annars riskerar att hamna i socialt utanförskap. Värdegrundsarbete. Öka fysisk aktivitet. Aktörer är folkhälsan, Fritidsenheten, barn- och utbildningsförvaltningen och socialförvaltningen. Insatsen görs utanför avtalet och finansieras av kommunens egna medel

Insats/målgrupp	Genomförande
ANDTS-förebyggande arbete. Främst riktat mot barn och unga. Vårdnadshavare	Utföra drogvaneundersökning enligt Öckerö-metoden samt planera insatser mot årskurs 7-9 t.ex. en drogfri skolavslutning. Resultatet från drogvaneundersökningen ligger till grund för kommunens ANDTS-arbete. Delta i föräldramöten enligt Öckerö-metoden. Deltar i Länsstyrelsens arbete mot langning. Samverka med barn- och utbildningsförvaltning, socialförvaltning och polisen.
Utveckling av aktivitetsslingor	Att utforma nya promenadsslingor och koppla på aktiviteter längst med, för att möjliggöra utbudet av lättillgängliga och kostnadsfria aktiviteter för kommuninvånarna. Riktat till både barn och vuxna för att öka den fysiska aktiviteten.

Kommuninvånare	Insatsen görs utanför avtalet och finansieras av kommunens egna medel
Sports for you Barn och unga i skolålder.	Samarbeta och finansiera arbetet med Sports for you. Föreningsutveckling för att få fler barn och unga att välja föreningslivet och öka delaktigheten samt fysisk aktivitet. Samverkan med RF SISU och ”Ung i Svenljunga”.
Folkhälsobidrag för kommunala verksamheter, främjandet av hälsosamma levnadsvanor. Barn och unga LSS Elever med funktionsvariationer	Främja hälsan genom olika aktiviteter, kunskapslyft och fysisk aktivitet samt minska det sociala utanförskapet. En viktig del för att minska ojämlikhet, stärka livsvillkor och levnadsvanor hos grupperna. Insatsen görs utanför avtalet och finansieras av kommunens egna medel

Insats/målgrupp	Genomförande
Aktivitetssamordnare – arbetet mot äldre Samt hälsofrämjande aktiviteter	Delfinansiera aktivitetssamordnartjänst, som är under utvecklingsfas. Samordna och strukturera upp arbetet mot äldre, ökat samarbete med civilsamhället, anordna aktiviteter med syfte att främja äldres hälsa. Skapa en positiv mötesplats för alla äldre invånare med hälsofrämjande aktiviteter för att minska social isolering och ofrivillig ensamhet. Även fokus på att bredda utbud av aktiviteter för att det ska komma till gagn för alla. Folkhälsan i samverkan med socialförvaltningen och civilsamhället. Insatsen görs utanför avtalet och finansieras av kommunens egna medel
Hälsofrämjande aktiviteter för äldre	För att möjliggöra fler aktiviteter i syfte att minska den sociala isoleringen. Anordna aktiviteter och föreläsningar i samverkan

	<p>med aktivitetssamordnaren, tillsammans med studieförbund och föreningar.</p> <p>Samverkan med socialförvaltningen och frivilligorganisationer.</p>
<p>Föreläsningar med tema Livsviktigt</p> <p>Invånare och kommunanställda</p>	<p>Föreläsningar med olika aktuella teman som berör hälsa/folkhälsa. Fokus på en hälsosam livsstil och goda levnadsvanor.</p> <p>Samverkan mellan kommun, region, svenska kyrkan och studieförbund.</p>
<p>Ung i Svenljunga</p> <p>Riktat mot barn och unga i Svenljunga kommun</p>	<p>Kraftsamling i arbetet mot barn och unga i Svenljunga kommun. För att ge möjlighet till en meningsfull fritid och skapa en känsla för ökad delaktighet hos barn och unga i kommunen.</p> <p>I samverkan med Samhällsbyggnadsförvaltningen och Fritidsenheten.</p> <p>Insatsen görs utanför avtalet och finansieras av kommunens egna medel.</p>

Insats/målgrupp	Genomförande
<p>Trygg och säker kommun</p> <p>Hela befolkningen</p>	<p>Effektiv samordning för trygghet (EST). Lägesbild och analys kring trygghet och vilka åtgärder som behövs.</p> <p>Aktörer är samtliga förvaltningar, polisen, bostadsbolag och framledes näringslivet.</p> <p>Insatsen görs utanför avtalet och finansieras av kommunens egna medel</p>
<p>Grannsamverkan</p> <p>Hela befolkningen</p>	<p>Stimulansbidrag för trygghetsfrämjande insatser.</p> <p>Grannsamverkans årsmöte.</p> <p>Aktörer är folkhälsan, polisen och civilsamhället.</p> <p>Insatsen görs utanför avtalet och finansieras av kommunens egna medel</p>

Övrigt

